

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 170 ՈՒԹԵՐՈՒՄ ՏԱՐԻ Հինգշաբթի, 28 Նոյեմբերի

1891

Հինգշաբթի, 28 Նոյեմբերի ՈՒԹԵՐՈՒՄ ՏԱՐԻ № 171

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամիս՝ 6 ռուբլի, երեք ամիս՝ 3 ռուբլի:
Մամուլ՝ 1 ռուբլի, հատուկ՝ 5 կոպեկ:
Բաժանորդը գր. տն. են Թիֆլիսում և Երևանում խմբագրատանը:

Թիֆլիսի խմբագրությունը՝ Тифлис. Редакция «Норъ-Даръ»
Կամ Tiflis. Redaction «Nor-Dar».

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի սուրբ օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը:
Յայտարարությունները ընդունվում են ամեն յեղուկներով:
Ծառայությունները բաժնի 2 կոպեկով, ընդհանուր համար՝ կրկնապատ է:

ՔԱՆՈՒՄԱՆՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԿԱՆՈՒՄՆԵՐԻ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԱՄԵՆՈՐԵԱՅ ԹԵՐԹՐ

Թիֆլիսում

ԱՌՈՒՋԻՎԱՅ 1892 թվականին

(Երեք օրը տարի)

Էլ հարգալից Նոյն քերթով և ծրագրով առն օր՝ Բայի ինքնի,
Երեք-չորսի և հինգի հետևող օրերի:
Խմբագրությունը ստանում է և սեպհական հեռագրերին:

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի, վեց ամսուանը՝ 6 ռուբլի, հատուկ՝ 5 կոպե:
Ներդրողի, Թիֆլիսի, Ամերիկայի և այլ հեռավոր երկրների
բաժանորդները վճարում են տարեկան 40 Ֆրանկ:
Բաժանորդ են գրվում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից մինչև:
Թիֆլիսում բաժանորդ են գրվում Դիֆլիսի «Նոր-Դար»-ի խմբագրատանը:

Խմբագրատանը գտնվում է Պուշկինայա փողոցում, Սկուլերի
գիմնազի, Տէր Առաքելյանի տանը № 14., մուտքը բակից:

Օտար քաղաքներից գիմում են խմբագրությունը՝ Тифлис. Вв
Ред. нціо ежедневной газеты «НОРЪ-ДАРЪ» կամ Tiflis (Caucase)
Rédaction du journal «Nor-Dar».

ԲՈՎԱՆՈՒՄԱՆՈՒՄՆԵՐԻ

Քրոնիկան. — լուրեր. — Կապիտան
Մարտիկանց Կրոնիկան արժագան-
դան Պարսիստանում: Պարսիկացի-
ները Կոնկանում:
Թիֆլիսի քաղաքում. — Ղրգ-
Վալա:
Քաղաքական. — քաղաքական լու-
րեր:
Խառն լուրեր:
Խմբագրություն:
Հեռագրեր:
Տեղեկատվություն:
Յայտարարություններ:

ՔՐՈՆԻԿԱՆ

Մեզ հայտնի է, որ «Հայերեն»
գրքերի հրատարակչական ընկերու-

ԻՍ ԽՈՅԵՐՍ

Տեսնում ենք, բայց գործում ենք: Մեր
հասարակության կենդանի ուժերը: Սրբա-
բանական ուղևորության հերոսները: Մար-
տիկանները: Նրանց սպանության եղանակ-
ները և գործը: Ի՞նչն է ցուցադրում:
Քաղաքային ինքնավարության զար-
գացումը: Մեր գլխավոր փողոցները:
Հասարակ դատավարություն: Կանոնի արժեքը
միջոցառում: Բանտը դատավարություն: Բանա-
լան—որդերը: Կոնկանի Բարեգործական ըն-
կերությունը և Երևանի ընկերությունը:

Մամուլի կոչումը սուրբ է, պէտք է
մամուլի գրողի բարձր պաշտի, մա-
մուլը—ընտանեկան կոչման գործն
է:

Ո՛վ չէ լսել ամենայն օր այս խոս-
քերը, ո՛վ անհամբավամբ գրում չէ
խոնարհեցրել այդպիսի վէճ՝ բառե-
րով առաջ:

Բոլորս էլ լսել ենք և բոլորս էլ խո-
նարհում ենք:

Բայց և ո՛վ չէ լսել բոլորս այն ան-

թիվը՝ մամուլի է գտնվում թիվը:
Ներ կարգալ տալ իր ֆունկցիոնալ:

Այս օրերս Թիֆլիսի Առաքելյան փողոցից
միանշանակաբար Թիֆլիսի հասարակական
կյանքի մասին Առաքելյանը, որ առաջինից
շարժված օրը Քիշինկեի ուղևորությունը, ուր
սրբազանը, ինչպես յարմար է, լինում է
կառավարիչ է նշանակվում: Սրբա-
զանին ուղեկցելու է նրան օգնական
Նշանակվում արժ. Յուսիկ վարդապե-
տը:

Ռուս սովետների օգտին լինելի վի-
ճակահանությունը ստանալի թիվը լի-
նելու է 1,200,000, իւրաքանչիւրը 5 ռուբ-
լանով: Տարած գումարների թիվը լի-
նելու է 2,928, որոնցից զեւթուր գու-

սանձ աշխատակույթներին դէմ, ու-
րոնք հեղեղել են տեղական մամուլը,
ո՛վ չէ լուսահատությունը ձեռքը լծալի
տուրի և ազգային անբարեկեցիկ գը-
րությունները վրայ, որոնք վեճ բառե-
րով, զենուած լծալու են ընթացիկ
կեանքի տղմի մէջ:

Բոլորս էլ լսել ենք, բոլորս էլ լծալի
ենք առեւ ձեռներս:

Մակայն ո՛վ է փաշտելու ունեցել
մեղակայնելու այդ լրագրական գեղուն-
ներին, ո՛վ է գործնականապես հան-
գէս եկել իւր գրական առաջարկնե-
րով հայտնելու տեղական մամուլի ցե-
ղերը...

Եւ ոչ ոք, կամ համարեա ոչ ոք:
Բոլորս էլ տեսնում, լսում ենք այս ա-
մենը և... ամենախիթափայտիւն լը-
նում ենք պաշտանում:

Ինչի՞նչ:

Կեղծաբանությունը կարծես մեր հա-
սարակությունը յատկանշի է:

Ամեն անգամ, որ մի տեղ հաւաք-
ւում են 3—4 չորս հոգի, խոսակցու-
թեան գլխավոր նիւթը հասարակա-
կան կեանքի պահասաւոր կողմերն
են, մեր գործիչները մտածելու են:

մարն է 100,000 ռ., երկրորդը 50,000
ռ., երրորդը 25,000 ռ.: տասը հաա-
պէտք է լինի 10,000-ական ռ., տաս-
նի հինգ հաա 5,000-ական ռ., հարիւր
հաա 1,000-ական ռ., երկու հարիւր
հաա 500-ական ռ., 2,600 հաա 250-
ական ռ.: Տարած գումարները վճա-
րուելու են տիրաժից 14 օր յետոյ:

Մարտիկանի թիվը մեծ է, և հեռագրային վարչությունը մտադրել
է առանձին տեսակ էստամպը հե-
ռագրի մասին: Ուղևորությունը, ինչ-
պէս այդ կողմից նշանակվում:

Մտայնաբ կայունության ուսուցիչ Ե-
րաժշտական ընկերությունը Կոնկան-
եան ձեռքի և կրթչափական ուսու-
նարանների 1891/2 տարուց հաշիւը,
որին իրեն յառելու արտոնական
համառոտ տեղեկություններ են կցած
1876 թվին հոկտեմբերի 12-ին Թիֆլի-
սում հիմնված առաջին Երաժշտա-
կան ուսումնարանի 15 տարուց
գոյությունը մասին:

Ռուսաց սինդիկատի համաձայնությունը
այս ձեռք մտայնաբար ընդունելու և բո-
լոր մեծ քաղաքներում կրթչափական
համաժողովի համար կրթչափական-բարձր-
կան քաղաքները կր կարգաւորեն: Այդ
քաղաքները կառուցուած կուրսերի բնա-
ւորութիւնը կունենան և կր կարգաւոր-
ւած քաղաքներում և համարաւոր-
ւած քաղաքներում հոգեւոր ձեռնա-
րանները և համաժողովները առ-
տուածարանութեան արտոնությունները,
իսկ միւս քաղաքներում հոգեւոր ու-
սումնարանների ուսուցիչները:

ՆՈՒԹՈՒՄ. — Տեղիս երկուս. դպրոց-
ների ուսուցչական խմբի նախագի-
նությունը հոգեւոր 20-ին կայացու-
ւած արտոնությունը յոգուած ուս-
ուցիչների թիվը 53 ռուբ-
լի 30 կոպ.: Արդեւ, որ առեւ իր լինելը,
Երկրի աշխատանքները լինելու արտոնությունները
վաճառելու գործում: Երկրի թիվը բա-
ւական ընդունում ենք: Աշխատանքներ:

Մեզանից ամեն մէկն աշխատում
է միւսի բերանից խոսքը լսել, իւր ոչ-
գլխավորական բառարանը լծալի տալի
դատել: Դատարանի տալ «գործիչ»
ներին: Ամենքն էլ վրդովւում են նրանց
արարքներով, նրանց համարում են
հասարակութեան սրբազան հաշիւին
լծալու, դատարան, մատնել... են ինչ
գրեւծ, էլ ինչ...

Բայց անցնում է սրբազան ոգեւո-
րութեան, ընդունում կամ գը-
նուած գընդութիւնը նուազում է, դուրս են
գալիս փողոց և առաջին պատահողը
այդ «գործիչները» մէկն է...

Ինչ էք կարծում, ինչ են անում
մեր սրբազան ոգեւորութեան հերոս-
ները:

Կարծում էք երեւի, որ նրանք ար-
համարահանքով երեսները շուռ են տա-
լիս կամ խոժոռ, սպառնական հայ-
եացք ձգում վրան, կամ գուցէ
կարծում էք փոխում են ճանապարհը,
կամ վերջապէս գոնէ լուս անցնում—
գնում մոտով:

Կարծելը արգելուած չէ բայց...

Նրանք ժողովան երեսին, շողմարար
բառերը բերում, դուրսը, սերտեղ
Հայտով բարեւում են նրան, բարեկա-

րեց կարգաւոր հայերէն ոտանաւոր-
ներ:

Ներկայացուածները մեղաւորում շատ
գլխավորութեան և հարկաւ գալիս,
բառ օրում կանանց դեր կատարող-
ներ չեն լինում, չնայելով, փառք Աս-
տուծոյ, պաղոյներ բաւական ու-
նինք:

ԹԵՂԵՆԻՑ, — Նորին Մեծութիւն
Նասր-Էդին շահը այս օրերս տեղիս
տաղաւառաւոր պ. Անդրէաս Բեկի-
գարեանցին իւր տաղաւառում և բոլոր
վիճակներում հայերէն և ռուսի-
էն լեզուներով տաղաւորող նիւթերի
գրաքննիչ պաշտօն է ստել:

Հոկտեմբերի 29-ին տեղիս հայոց ու-
սումնարանի օգտին ուսուցիչները գը-
րականական երեկոյթ տուին, որից
գոյացու 600 դրան (մոտաւորապէս
60 ռուբլի):

ԵՎԱՏԵՐՆԱՒԱՐԻՑ. — Նոյեմբերի 21-
ին տեղիս հայ լծալուստեղները խումբ
տուց իւր առաջին Ներկայացումը, յո-
գուած անբերելով լինելի վնասուածնե-
րի խաղացին մի պատմական ողբերգու-
թեան, որից լծալու գաւառ էր: Մուտ-
քը բաւարար էր:

ԿՐԹՈՒՄ ՄՈՒՄԱՆՈՒՄՆԵՐԻ

Չորեքշաբթի — 27 Նոյեմ. — Անճրեւոտ
էր առաւարտը: Կրթութիւնը բարձր էր:
հօրեղորս փախող լինելը մատակու-
րով ծածկուած, քաջանան կատարեց օ-
րէնքը, մօտիկ ազգականներ, ընտել ըն-
կերներ դադարել շուրջ խմբում՝ ջերմ
արտասուք լծալիցն: Աստուած լսեց
քաջանայի աղօթքը, օրհնեց ընկեր-
ները ջերմ արտասուքը, ընդունեց իւր
մօտ ինչ որ անմահ էր և ոչ հողեղէն,
մարմինը ամփոփեցին պատրաստ դա-
դարի մէջ, դադարել մեկեցին և պատ-
րաստ կառքի վրայ դրին: Կառքը շար-
ժուեց դէպի հայրենի երկիրը: Արդեն
գնում է մօրը տեսութեան, մայրը
պատում է նրան ջնեց, և շարժու-
ւեց, փախչուց ու մեծացեց մայրը:

Մարտը ձեռքը սեղմում և... Եւ հը-
րաշալի էր ձեռ վերջին յոգուածը պա-
րուն... կամ Երաքի հոգեգնությունով է
կարգաւորում ձեռ վէպը, պ... և կամ
Կրթութիւնը տաղաւոր էք, պ... և այլն
և այլն:

Բայց չենք մի ըստէ առաջ էր, որ
այդ պ. ին գլխի բաժին էին անում,
մեղակայնում էին նրա քաջագործու-
թեանները, վարձկան գրեւծ, շանտա-
ժը...
Իսկ այն միւս պարտը հօ բոլոր-
վին անշնորհք մէկն է և նրա գրած
վէպը պարտուած վիճակում լինում և
միայն ամարանցում ունեցած մի
փոքրիկ քնքուղ գազաններին լի-
խաղի արդիւնք:

Այս և այս պարտը տիրացուի մէ-
կը առանց երգեցողութեան չորս ու-
նեցուած, մտել է խմբի մէջ, կամ փո-
ռել է մի անաշուղտ պատկեր, մի ան-
շնորհ պիես, մի անգագում ձեռնա-
տուութեանց գլխի քանաստեղծութիւն,
գրեւծ:

Եւ ասում եմ այս և այն պարտը,
բայց դուք շարեւէք ամբողջ հայոց,
թէ կուր և չինական այդ ու բէքը—

իւր լոյս ու պարծանք օրդուն, բայց
որդին չկայ: մայրը գրկաբաց պիտի
գրէ իւր օրդուն անշունչ մարմինը
միայն:

Սա տրագիկ է, ոչ, սա կոմիկ է:
Եւ տեղեկեք արդէն կոմիկ է:

Մատթէոս Մուրադեանցի պատմու-
թեանը շատ կարճ է:

Մտուել է թաւու գլխում, Հայաս-
տանի կապուտ երկնքի տակ, իւր բա-
կաբանական կրթութեանը ստացել է
Կրթութեան իւր հօրեղորս հանգու-
ցեալ աղին Գոյալի խնամքով և ա-
ռաջնորդութեամբ, աւարտել է միջ-
նակարգ ուսումը Մոսկուայի Կառա-
րեան ձեռնարանում և մտել է Մոս-
կուայի համալսարանի իրաւաբանական
ֆակուլտետը, Համալսարանական ու-
սումն աւարտելուց լծալու երկուստարգ
Մատթէոսը պաշտօնների ետեւից չէ վա-
զել, հետեւելով իւր բնածին, ցեղա-
կան հակումին սերել է մանուկ աշ-
խարհը և նրանց կրթութեան գործը:
Կամենալով իւր ազգին, իւր հայրենի-
քին ծառայել, մտել է հայ դպրոցները
և հայ ուսուցչի համեստ պաշտօնը կա-
տարել է սերով և եռանդով, օրդուն
իւր կամքին է եղել կառուած: Նոր
ստիւարած է եղել Մատթէոսը լծալու
իւր սերած ասպարէզը, նա իւր բնա-
ծին հակումին հետեւելով բացել է
հայրենի գիւղում դպրոց, հրաւիրել է
ուսուցչի, խնամել է դպրոցը և իր-
բն յօրերէն հայր ձեռն անգամ շատ
ուսուցչի օգնութեամբ:

Նրան ընդամենը, աննկ հանդէսներով
ուրախացնէ, պարտւածնէ դպրոցի
փոքրիկ աշակերտներին:
Կարեք պօզիկայի գերեզմանն է, ա-
սում է Միքայիլ—Նափին... Մատթէոսը
բարակացուեց ներդուած՝ տոկոսում
էր պարտին մտնելու, ստիւարած էր
իրեն քննել, իրեն հայտարար գտա-
ւոր վատաւորը, աշխարհից մոտա-
ցուած, անմահութիւն անապատ վայ-
րում, ինչպիսին Ջաւահէր է, գործելու,
աշխատելու միջև վերջին օրերը:
Բայց անողք է բարակացում. նո-
յեմբերի 19-ին լինել շատ վատ զգա-
լով Մատթէոսը, գալիս է Թիֆլիս Բժշ-
կաբար տաւերն էլ ունին իրենց պա-
տուածոր ներկայացուցիչները:

Մէկը—խմբագիր է, մէկը—աշխա-
տակից, մէկը—վիճակահան, մէկը—բըն-
նապատ, մէկը... ուր մէկն ասեմ:
Եւ աշխարհ մեր ու չինական այդ
ու բէքները, իրենց ուսումն աւարտած՝
ձեռնարանի յօրեղորս գտաւարանը, բնա-
լական ուսումնարանի երկրորդ դասա-
րանը, ներսիսեան դպրոցի հինգ կամ
վեցերորդ դասարանը, և ըստ կարգին,
սպրում են հասարակական փողոցներով:
Մէկն օր առաջ գոյում է այս օր
մեկն գրուած է մի ամիս լծալու գը-
նում, նրանից փող ուղում՝ նկարագը-
րով իւր յուսահատ դրութիւնը, որից
ստիւարած պիտի լինի անձնատապալու-
թիւն գործելու մեղքը գըրեւծները
լուսացում է լինելու արդի կանանց
լծալու և ցեղեկները երկարալու-
ծելու ցուած անաշուղտ պատկեր, մի ան-
շնորհ պիես, մի անգագում ձեռնա-
տուութեանց գլխի քանաստեղծութիւն,
գրեւծ:

Ներկորդը սպրում է այս ինչի հա-
շուով՝ նրան գոյաւանելու և լծալու:
Ներին վատաւարանելու պայմանով:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Ներկորդ... էք, գրանց վերջ կայ:

Քաղաքային վարչութիւնը խնայողութիւն է անում Քայց ինչ է նրստում այդ խնայողութիւնը—մի հարցնէք: Կարծես մի քանի հարիւր, լի է իւրզ մի քանի հազար, մի քանի տասնեակ հազար ռուբլիներն աւելի ար-

Типографія конторы газеты Кавказъ Гол. пр. домъ Читахова